

zbuja vsak četrtek
in valja s poštno
vred in v Mariboru s
poštovanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.50
za četrt leta „ 1.30

Narečnina se pošilja
ugravnitva v tiskaral
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. in-
ševskega društva de-
ležajo list brez po-
sobne narečnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Prejemniki listi dobí
se v tiskaral in pri
gospodu Novaku na
velikem trgu po 10 k.

Nekopiel se ne vr-
šajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznani se plačuje
od navadne vrstice,
če se natise enkrat,
po 12 h, dvakrat 15 h,
trikrat 24 h.

Štev. 41.

V Mariboru, dne 13. oktobra 1898.

Tečaj XXXII.

Ustanovni zbor katoliškega slo- venskega političnega in gospo- darskega društva v Jarenini.

Vroča želja hudo stiskanih Slovencev ob meji po političnem društvu se je vendar enkrat izpolnila. Kar bi že davno morali imeti, imamo sedaj, namreč kat. slovensko politično in gospodarsko društvo s sedežem v Jarenini za 7 obmejnih župnij. To društvo je imelo zadnjo nedeljo v Jarenini svoje ustanovno zborovanje, ki se je prav veličastno izvršilo. Uspeh na prvem zboru je pokazal, da je bilo skrajno potrebno.

Vsa Jarenina je bila v zastavah. Topiči so mogočno vabili naše kmete na zbor. Prišlo jih je precej — še več smo jih pričakovali — iz domače župnije, od Sv. Jakoba in Št. lja in iz Maribora. Ob določeni uri otvoril predsednik osnovalnega odbora, župnik Ant. Fišer zbor, došle kaj prisrčno pozdravi, se spominja žalostne smrti naše cesarice ter predlaga za predsednika zboru župnika Čížeka in za zapisnikarja kapelana Gomilšeka. Zborovalci predlogu z veseljem pritrde in župnik Čížek dá besedo slavnostnemu govorniku g. dr. Pipušu.

V iskrenih besedah nam vrli narodni boritelj mariborski dr. Pipuš razloži, kake pravice nam daje ustava. Slovenci še mnogo pravic ne uživamo, koje imajo drugi in ki nam jih zagotavlja ustava. Mogočnejši Nemci ne pripusté, da bi jih dobili. Pa vedeti moramo, kaj nam gre in to moramo odločno tirjati. O tem nas bo poučevalo novo

društvo kot politično. Našo zemljo nam hočejo Nemci odvzeti, jezik naš zatreti, z vsemi močmi povspešujejo naš gospodarski propad. Svojo zemljo pa moramo ohraniti; žalostno bi bilo, če bi je ne mogli zapustiti svojim naslednikom. Kako si jo bomo mogli ohraniti in svoje gospodarstvo izboljšati, to nas bo učilo novo društvo kot gospodarsko. Da pa kaj dosežemo, je treba, da se vsi društva oklenejo in složno delajo, le tedaj bo tudi slovenskemu kmetu ob meji zasijala zarja boljše bodočnosti. Torej vsi za enega in eden za vse po geslu «vse za vero, dom, cesarja!»

Po tem navdušeno vsprejetem govoru prebere in razloži zapisnikar društvena pravila, pové, da bo društvo pridno prirejalo shode in na pomlad ustanovilo ameriansko trsnico in drevosnico in da bo po župnijah, kjer ne bo mogoče zborovati, ustanovilo ljudske knjižnice. Na to je pristopilo 70 udov, ki so tudi takoj plačali udnino. Na predlog predsednikov zbor jednoglasno izvoli društveni odbor: 10 odbornikov in 4 namestnike.

Sedaj pa nastopi naš velezaslužni poslanec g. Fr. Robič, da poroča o svojem delovanju. Kot ud dež. komisije za znižanje zemljiškega davka je dosegel, da se je v mariborskem okraju ta davek znižal za celih 50.000 gl. na leto. Državni zbor 2 leti nič ni storil; sedaj je upanje, ker so Nemci ropotanje opustili. Grof Thun mora pogodbo z Ogrsko spraviti pod streho, sicer pade. Thun se je oklenil večine, zato je odstopil nemški minister Baernreither in vstopil je odločni katoličan Dipavli v ministerstvo. Glede nagodbe, pravi dalje, imamo slov. poslanci

prosto roko. Nekateri so želeli slov. ministra; mi ga nismo zahtevali, že vemo, kje nas čevlji žuli; ljubše nam je, če kaj drugega dobimo. Mi zahtevamo, da vlada spremeni nagodbene predloge. Če jih ne spremeni, če ne dobimo Slovenci kaj izdatnega, ne moremo glasovati za nje. Nekateri so delali na to, da bi naša zveza izstopila iz večine, jaz sem odločno deloval proti temu. V tako važnem trenutku se večina ne sme rušiti, to bi bil greh. Sedaj bi morali vsi biti edini in edini bi morali pritisniti na vlado, da izpolni naše zahteve, žal, da to niso tudi v Ljubljani.

V deželnem zboru v Gradcu so Nemci kar divjali, ko so čuli slovenske interpelacije. Mi nismo odnehali, pa so se udali. Sloga pomaga, zato kličem: Ne vdajmo se!

Predsednik izreče gosp. poslancu iskreno zahvalo za to poročilo; jareninski župan, lg. Zupančič pa zahvali poslanca, da je tako drage volje posredoval pri odpisovanju davka.

Zapisnikar prebere 6 resolucij, prvo kot zaupnico g. poslancu, druge pa za slov. vseučilišče in nadsodišče v Ljubljani, za nastavljanje slovenske zmožnih uradnikov po slovenskih krajih, za hitrejšo izvršitev regulacije Pesnice; v slednji pa prosi in zahteva shod obmejnih Slovencev, naj bi bili kranjski Slovenci obeh strank saj v sedanjem važnem času edini in enako odločni, da se kaj doseže tudi za umirajoče Slovence na nemški meji. Resolucije so vsi zborovalci soglasno odobrili.

Predsednik na to prebere brzoglavni pozdrav bratskega društva v Kozjem, za-

Listek.

Prve rože.

(Češki spisal V. Beneš-Třebizsky. Poslovenil D. Pť.)
(Konec.)

«To je iz Olomuca, a vojaško ravnateljstvo vam daja na znanje, da je vaš sin, Ivan Nebeski, ki je v tamkajšni trdnjavi jetnik, težko bolan. Če hočete, lahko ga obiščete.»

Nebeski je vstal in šel v sobo. Kmetica molila je v molitveniku.

«Mati, iz Olomuca je prišlo pisanje.»

Kmet je pravil te besede z jednako mernim, otlim glasom, držeč v desni roki polo slabega papirja z nekoliko vrsticami in nečitljivim podpisom.

«Od Ivana? — Vrne se uže? Vedno mislim na njega in niti pričakati ga ne morem. Govori oče! Vrne se?»

«Seveda; toda vrne se tje, odkoder je vzet, namreč v pepel in prah!»

Kmet Nebeski se je pri teh besedah zasmejal, in prvič se mu je oko nekako močnejše zasvetilo in prvič privzelo je njegovo obličje prečudni izraz.

«Za svetogorsko Mater božjo! — Kaj da tu pišejo? — Kako govoriš?»

«Kdo ve, ni-li uže pokopan. Gospodje imajo za tako vest dosti časa, če tudi je duša uže na jeziku, in s takimi siromaki ne delajo mnogo okolnosti. Kakor pravim, gotovo je uže pokopan. Daj mu Bog nebesa! Tu pišejo, da mu je hudo. In ako ga hočemo še živega najti, nimamo časa odlagati.»

«Oče — takoj pojdem. Franek mora z menoj!»

«Ne more! V torek pojde k naboru!»

«Rečem Priborski Anici. Smem?»

«Nisi me vprašala, ko si mu prigovarjala, naj sleče «talar,» a ne vprašaj me zdaj, ko je uže za vse prepozno — da za vse prepozno.»

«Mož — mož! Saj sem vedno najbolje mislila. Mari sem vedela za to? — Prišel je med zle ljudi, zavlekli so ga v to, a potem ga pustili na cedilu. — Moj Bog!»

Kmet Nebeski je vzel iz skrinje trd tolar, šel iz sobe in ga dal selu. Potem se je zopet vsedel na drenovo klopico; toda že v drugič se mu je tako hudo zablislilo v očesu, in v drugič je tako čudno zategnil obraz, da ga ni bilo poznati.

Čez pol ure prišla je v vrt deva, opravljena za na pot v najlepše modrosvilnato oblačilo, z rumenordecim robcem na glavi, ter tiho pozdravila kmeta.

Nebeski ni odgovoril, niti glave ni povzdignil.

«Dovolite, kum, da natrgam iz teh vaših rož kitico?»

Kmet uprl je svoje oči v devo in se trpko nasmehljaj.

«In kaj s kitico, Anica?»

«Ponesem jo vašemu Ivanu do Olomuca!»

«Pojdem, a kaj mu poročate?»

«Kaj mu poročam, dete? — Toliko, toliko imel bi mu poročati; a kaj pomaga, ko tega več ne sliši. — Toraj le natrgaj, deva, le natrgaj, se vsaj siromak utolaži, ko te zagleda. Daj Bog, da ga še dohitiš. Vidiš, vidiš, Anica. Hodila sta vkup v šolo, a danes pojdeš mu na pokop.»

Kmet je zopet povetil glavo in ni več govoril.

In ko mu je ta deva na razstanku poljubila roko, pogledal je na njo in na kitico rož v njeni desnici, in iz očí vliše so se mu solze; toda niti «z Bogom» ji ni rekel.

Za teden pozneje je bušil nekdo pozno v noči pri Nebeskih na vrata.

Nebeski je še bdel. Vstal je in šel odpirat. Poznal je na toččenju, kdo bi to bil.

Vrnila se je žena in z njo mlada deva. Mesto pozdrava jela je žena glasno jokati.

«Ivan?» vprašal je z ledenim glasom kmet.

hvali navzoče za obilno udeležbo in zaključil s trikratnim živioklicem Sv. Očetu in svitlemu cesarju zborovanje.

Dobro smo začeli, navdušeno bomo nadaljevali, odločno postopali in ako Bog da in sreča junaška, bomo gotovo tudi lepe vspehe dosegli.

Državni zbor.

Na Dunaju, 11. oktobra.

Baron Dipavli je postal trgovinski minister! Odstopil je namreč dr. Baernreither, ki je bil v Thunovem ministerstvu edini zastopnik nemških, ustavovernih veleposestnikov. Kdo pa je Dipavli? Dozdajni načelnik nemške katoliške ljudske stranke, rodom Tirolec, ki je služil od l. 1866 do 1870 v papeževi armadi. Katoliška ljudska stranka, ki šteje 31 poslancev, ima v ministerstvu zdaj dva zastopnika: poljedelskega ministra Kasta in trgovskega ministra barona Dipavlija. Ali se umakne v kratkem še kateri drugi minister in napravi prostor našim možem, ni znano. Na vsaki način imamo Slovenci in Hrvati še večjo pravico, kakor Nemci, zahtevati svojega zastopnika pri osrednji vladi. Kajti če je ministerski predsednik Thun tudi voljen, nam izkazovati pravico, ne more mnogokrat pri najboljši volji prave zadeti, ker dobiva od vladinih organov, n. pr. od deželnih solskih svetov, od deželnega nadsodišča, ali od cesarskih namestnikov, ki so nam nasprotni, kriva poročila. Če pa imamo Slovenci in Hrvati spretne ministra, ki pozna naše razmere in nam je naklonjen, se mora stvar takoj spremeniti na nam ugodnejšo stran.

Pretečeni teden se je dalje razpravljalo v zbornici o nameravani pogodbi z Ogrsko; slednjč je prišlo do glasovanja o tem, da se splošni razgovor o pogodbi konča. Bilo je še vpisanih 40 govornikov. Pri tej priložnosti je imela desnica večino 32 glasov, ker z 181 glasovi proti 149 se je sprejel sklep obravnave. Izvolil se je potem odsek 48 udov, ki ima pretresavati to velevažno nagodbeno zadevo. Izmed Slovencev sta izvoljena v ta odsek: vitez Berks in dvorni svetnik Šuklje; izmed Hrvatov dr. Laginja, izmed Rusinov profesor Wachnyanin. Ta odsek za nagodbo z Ogrsko si je izvolil kot predsednika poprejšnega finančnega ministra Bilinski-ta, kot prvega podpredsednika kranjskega barona Žvegelna, kot drugega podpredsednika ravno imenovanega Rusina Wachnyanina. Predsedništvo tega pogodbinega odseka sestoji toraj

iz samih Slovanov; kajti tudi nekdanji navdušen Slovenec Žvegel, če prav sedaj Nemeč, govori dobro svoj materin jezik. Ker se pa iz zanesljivih virov čuje, da se je naša avstrijska vlada zavezala, delati na to, da se mora pogodba vsprejeti, kakor jo je avstrijska vlada dogovorila z ogrsko, se je silno bati, da ta 48 udov broječi odsek ne bo kaj prida dosegel, da se pogodba z Ogrsko nam na korist zboljša.

Mnogi veščaki trdijo, da je mej obema vladama dogovorjena pogodba mnogo slabša, kakor je bila poprejšnja. Tu moramo pač priznati, da krivda ne zadeva samo sedajšnje vlade, temveč poprejšnja ministerstva z državnimi zbori vred, ki so Ogrom prepustili vse pravice, samo da bi avstrijski Nemci mogli še nadalje tlačiti Slované.

Te dni imata svoja posvetovanja v Budimpešti tudi obe kvotni deputaciji, avstrijska in ogrska, da se dogovorita o tem, koliko odstotkov naj v bodoče za skupne državne potrebščine plačuje Ogrska in koliko Avstrija. Dozdaj smo plačevali mi 70, Ogrji 30%. Naša kvotna deputacija, katere ud je tudi Slovenec Povše, je pred odhodom na Ogrsko sklenila, da naj bo ta razmera 62 proti 38%. Ako bodo Ogrji s tem zadovoljni, je dvomljivo. Po postavi ima v slučaju, da se te dve deputaciji ne sporazumite, cesar pravico odločiti, koliko naj plačuje Ogrska, koliko Avstrija za skupne državne potrebščine.

Pretečeni petek 7. oktobra je predsedništvo «krščanske slovanske narodne zveze» izročilo ministerskemu predsedniku grofu Thunu obširno spomenico o najnujnejših naših zahtevah. Izročili so jo gg. Povše v imenu Slovencev, Vukovič v imenu Hrvatov in Barwinsky v imenu Rusinov. Rusinom se je med tem že izpolnila jedna izmed njihovih zahtev. Tirjali so namreč rusinsko gimnazijo v Tarnopolu. Vlada je kar brzoglavim potom ukazala, da se mora takoj otvoriti I. razred. Ni dolgo tega, kar se je dotični poročevalec v naučnem ministerstvu še izgovarjal na vse mogoče načine, da se tej rusinski zahtevi ne more ugoditi. A par dni pozneje se je pa vendar ugodilo. Bomo videli, bode li tudi nam Slovincem vlada tako nagloma vstrela. No če se nam ustavlja, vemo, kaj imajo slovenski državni poslanci storiti. S tem, da nismo izstopili iz zveze z desnico, se nismo nikakor zavezali, da bomo na vsaki način vlado podpirali. Če vlada naših opravičenih zahtev ne izpolni, tudi naši poslanci ne morejo vladi dovoliti tega, kar se našemu ljudstvu na kvar od njih zahteva. Grof Thun je sicer obljubil, da bo naše za-

hteve natančno presodil in kar mu bo mogoče, vstregel našim željam.

Te dni se je obravnaval v zbornici tudi predlog zastran zboljšanja plačil državnim slugam. Zboljšanje njihovih plač bi znašalo 3 in pol milijona gold. Finančni minister je sicer za to, da se zboljšanje sklene; zahteva pa ob enem, da se mora skleniti postava, da se vpelje nov davek na sladkor, namreč 6 krajcarjev od kile.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

P o l o ž a j. Govori se, da se grof Thun posvetuje z italijanskimi poslanci, kako jih dobiti za nagodbene predloge. Obljubil jim je neki že več ugodnosti, ki bi pa bile na kvar Jugoslovanom. Če se tudi posreči, dobiti Italijane za nagodbo, vsled tega se grof Thun vedno ne bi imel večine. Kajti ako bi Italijane pridobil s protislovanskimi obljubami, bi Jugoslovani vsi glasovali proti sedanjim nagodbenim predlogom. In pri sedanjem položaju odločujejo Jugoslovani večino. Italijanov je le 19, naših pa 35 mož.

D u n a j. Pravosodno ministerstvo je doposlalo vsem nadsodnim predsednikom odlok, s katerim prepoveduje vmeševanje sodnih oseb v politične zadeve. Odlok je izdan zaradi nekaterih nemških uradnikov, ki so se preveč javno začeli bratiti s Schönererjanci. Uporabljati pa bo se dal ta odlok tudi za marsikatero nemško sodnike po slovenskem ozemlju. Kar pa nam ne ugaja, je določba v odloku, da morajo predsedniki nadsodišč oddajati tudi spričevala o političnem mnenju podrejenih jim sodnih oseb. Menda tudi slovenskim sodnikom ne ugaja ta določba, ka-li?

N e m š k a l j u d s k a s t r a n k a. Iz nemške ljudske stranke je izstopil poslanec dr. Bareuther. Sam pravi, da ga je nagnilo k temu koraku, ker je stranka opustila razgrajanje, resnica pa je, ker se boji Schönererja, ki rjuje med volilci proti vsem nemškimi poslancem, kateri so postali pametnejši ter opustili pretepanje v državnem zboru.

P r o t i V e l i k o n e m c e m. Vlada izjavlja, da bo nagnala vsakega inozemca čez mejo, kateri bi se v naši državi udeleževal protiavstrijskih agitacij. To je naperjeno proti onim Nemcem iz Pruskega, ki prihajajo med česke Nemce ter jih navdušujejo za velikonemške ideje. Še boljše pa bi bilo, ako bi

«Pokopan, tatek!»

«Sta ga še našli živega?»

«Ne; toda pri njegovem pokopu sva bili!»

«Saj sem to uganil!»

«Kar sem živa, takega pokopa še nisem videla. Rakev je imel kakor najpriprostejši prosjak; niti desek niso otesali. Štirje vojaki so ga zadeli na ramena, odnesli v kot pokopališča in ga zagreblili. Nikdo ni molil za njega niti «očenaša», samo medve, in Anica mu je nad glavo usadila kito rožic. Prinesla jih je čvrste do Olomuca. Tatek mili, možno je, da se razločiva in da pojdem za njim!»

«In tudi jaz ti nekaj povem. Franeka so odbrali in za teden dni mora oditi. Še vedno se maščujejo nad nami, in kdo ve, kako dolgo se še bodo!»

Nebeska je slutila, da pojde za Ivanom, za nekoliko dni je legla, a za četrto leta so jo nesli iz doma.

Pri Nebeskih razcvetale so se zopet rože. Na grobu v kotu okopov olomuške trdnjave so lanske uže davno odcvetele, in veter je razvel lističe. Novih pa nikdo ni vsadil.

Toda danes trgal jih je sam Nebeski in vezal jih v kitico. In ko jih je imel polno naročje, šel je v sobo, oblekel novo zeleno suknjo, baržunov telovnik, praznični klobuk in šel k Priborskim. A oči svetile so se mu

močneje in močneje, a lice njegovo kazalo je zopet zlovestni izraz, ki svedoči o grozni duševni muki.

V domu ni nikogar pozdravil, nikogar niti pogledal ni, naravnost šel v vežo, a iz veže na levo v sobico, kjer je na beli postelji ležala Anica z ugaslimi očmi, z zamodrelimi ustnicami in obledelim obličjem kakor sneg.

Nebeski je pokleknil, molil in vstavši, prekrižal je rajno na čelu, na ustnicah in na prsih. Okoli senc ji je razpoložil rožice tako okusno in tako slikovito, kakor bi bil to najkrasnejši svatbeni venec.

«To za Ivana, Anica! Hodila sta vkupe v šolo, šla si mu na pokop v Olomuc, a jutri ti to povrne njegov tatek!»

Stari Nebeski se je spustil po teh besedah v tako ihtenje, da so si po vasi pravili, kakor bi v njegovi glavi ne bilo vse v redu. So-li imeli prav, tega ne vem; toda to vem, da ljudski jeziki vedno raje lažejo.

In kadarkoli se se potem razcvetele prve rožice v Nebeskega vrtu, vselej je kmet jih potrgal in zanesel na Aničin grob. Toda ostalih se nikdar ni dotaknil, in pred njegovimi očmi tudi nikdo, če ga ni hotel do blaznosti razljutiti. Saj ste o tem uže v početku slišali.

Ko se mu je po letih vrnil sin Franek iz vojne, prevzel je posestvo in se oženil; toda prežil je samo prve tedne zakona. In tako je nehal rod Nebeskih in vrt z rožami pod okni prišel je v tuje roke in v propast.

Smešnice.

Godec iz sosedne fare gre od gostije. Na potu sreča moža, ki so šli od izpraševanja. Godec: «Vi pa imate začasno izpraševanje, mi pa še ne.» Može: «Da, mi imamo pred pustom.» Godec: «Mi pa pred župnikom.»

Gospa: Predno Vas vzamem v službo, Vas še moram vprašati, ali znate molčati?

Kuharica: O gospa, molčati pa znam; od mene še ni nikdar nobena gospa izvedela, koliko posode da sem potrla.

Katehet: «Rekel si, Tine, da je v peklu več en oženj. Zakaj se ta oženj imenuje več en?»

Tine: «Ker vedno gori.»

Katehet: «Ali pa veš, zakaj več eno gori?»

Tine: Ker vedno drva nalagajo.»

Katehet: «Pa, ljubi Tine, premisli, kje bi dobivali toliko drv?»

Tine: «Jih pač hudiči kradejo.»